

ቃልሲ ህዝቢ አይዕገትን

ሕሰብ አስተውዕል ተማራመር ተባራብር

ሰላም ከመይ ቀኒኹም የሕዋት ተኸታተልቲ ወይብ-ሳይታት፡ሎሚ'ውን ከም ወትሩ "ቃልሲ ህዝቢ አይዕገትን" ዝብል ኣርእስቲ ሒዝና ፣ ሓሳብና ከነካፍል ምምጻእንና፡ መስከረም ወርሒ ናይ ባዕዲ-ግዝኣት፡ካብ ሃገርና ተባሕጉጉ ዝውጸሉ፡ብረታዊ ቃልሲ ዝተጀመርሉን፡እቶም ንግዝኣተ ሕጊን፡ሰልጣን ናብ ዋኑኡ ህዝቢ ክዋሃብ፡ ብቅዋም እትማሓደርን ፍትሕን ዲሞክራሲን ጉዑዙኡ ክጅምር ዝሓተቱ፤ ዝተሓየሩሉ ምዃና እትዝከረሉን፡ኩሉ ደምበ ፍትሒ ዝዋሳእ ነናቱ መዘከርን፡ምሕጽንታን፡ለበዋ፡ጽዊዒት ዘማሓላልፈሉ እዋን ኮይኑስ፡ባዓጀባን ትኩርነት መልእኽቲ ሰሚዕናን ንሰምዕ ኣሎና።

ንሕና'ውን እዋኑ ዝጠልቦ ብምዃኑ መጠን "ቃልሲ ህዝቢ አይ ዕገትን" ዝብል ኣርእስቲ ብምልዓል ታሪኽና መምህር ህይወት ቃልስና ስለ ዝኾነ ከምቲ ኣቐዲምና ዲሕፍናዮ ዝነበርና " እቲ ዘየደቅስ ስኽፍታ" ብምክታል ኣሰር ኣቦታትና ክንክተልን ኣቐዲሙ ተጻሒፉ ዝነበረ እንደገና ብምድጋም መሰረትናን ምዕራፍናን ካብ "ሓድሽ ልደት ሓርነት" ብምውሳድ ከምቲ ዘለዎ እናቕረብና፤ ናትና ሓጺር ገምጋምን ቃልሲ ህዝቢ አይዕገትን፤ስለምንታይ ዝብል ከነቕርብ ክንፍትን ኢና።ክትካተቱልና ልባዊ ምሕጽንታ ነቕርብ።

መሰረትን ምዕራፍን "ሓድሽ ልደት ሓርነት"

እዚ ዓቢይ ትምህርትን ኣምርን "ሓድሽ ሓርነት" ኣብ ሓርነት ምስ እንህሉ ብቐሊሉ ክርድኣና ዝኸእልን ብሩህን ይኸውንምበር፡ሱቕ ኢሉ ብምልኡ ኣብ ኣእምሮ ሰባት፤ እምኸኣ ኣብ ኣእምሮ ቶም ኣብ ክንዲ ኣብ ሓቀኛ ትዕዘብቲ እተሞርኮሰ ሳይንሳዊ ርእይቶ፡ፕሮፖጋንዳ ከምግቡኡ ዝጸንሑ ብቐሊሉ ክሰርጽ ኣይካኣልን።

እቲ ደላይኡ ዝክኣሎ እንተፈተነ'ውን፤ እቶም ተጻባቱ'ውን ትም ኢሎም ዝርእይዎ ኣይኮኑን። መብዛሕትና ዝሰማዕናዮ ተራ ደርፊ ዝመስል፡"ካልእ ሓርነት የለን" ዝብል ብጓይላ፤እተሸፈነ ምስጢር ትምህርቲ ህ.ግ.ደ.ፍ. እምብኣር ነቲ ሊንከናዊ ኣምር "ሓድሽ ሓርነት"ብልክዕ ንምህራም እኳ እንተዘይተባህለ፡ተማሳሳሊ ስነ-ሓሳብ ኣብ ህዝብና ከይበቁል፤ወይ'ቲ ንኣምር "ሓድሽ ሓርነት" ዝመስል ድሮ በቐሊሉ ዘሎ ስነ-ሓሳብ ድማ ከይስሰን ኣቐዲሙ ዝተዳለወ ተጻይ እዩ። ምናልባት ገለ ገርህታት'ውን "ሓንቲ ሃገር ካብ ባዕዳዊ ገዛኢ ሓርነት ምስ ወጸት ከም ብሓድሽ ከም ሓዳስ ክትውለድ ማለት እንታይ ማለት'ዩ?" ዝብል ገርሂ ሕቶ ከምዝልዓል ክግበር ይፍትን። ካልእ'ውን "ሃገር ሓራ ካብ ትኸውን ዕስራ ዓመት ገይራ'ዶ(29 በጺሑ ኣሎ) ኣይኮናን ንብል፡ሓድሽ ሓርነት'ከ እንታይ ማለት'ዩ? ኢሎም ክሓቱ ይኸእሉ እዮም።

ዕላማታትና

መልስና፡ነዚ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ተጻይ-ሓርነት ስነ-ሓሳብን ፡ ንሲዲቡ ዝተጠቐሰ ሕቶ ገርህታትን ሕጂ'ውን ኣብ መደረ ሊንከን ንረኸቡ። ድሓን ናትና ግዳ ዕስራ ዓመት(29 ዓመት)፤ ሊንከን እቲ መደረ ኣብ ዘስመዓሉ ዝነበረ እዋን፡ሃገሩ ሓርነት ካብ ትእውጅ ዝያዳ ሰማንያ ዓመታት ገይራ ነይራ፡ከም ሓዳስ ሃገር ክትውለድ ማለቱ፤ንዘመን ንድሕሪት ክምለስ ወይ ሰዓት ክጠዊ ዘይኮነስ ናብቲ ደኮንቲ ሃገሩ ዝነበሮ መሰረታዊ ዕላማታትን እምነትን ሓርነት ንምምላስ ማለቱ'ዩ ዝነበረ።

ኣብዚ እዋንዚ ሃገርና ኤርትራ መሬታዊ ናጽነት፣ካብ እትእውጅ ዕስራ ዓመት(29 ዓመት) ጥራይ እያ ገይራ ዘላ፡ እተሰርዐ ቃልሲ ንሓርነት ካብ ዝጅመር'ውን ዳርጋ ፍርቂ ዘመን ብዕድመ ሰባት ነዊሕ ግዜ እኳ እንተመሰለ፤ ብመነጻር ሃገርን ሃገርነትን ግን ክንድቲ ኣይኮነን። መልስና ብመነጻር'ቲ ኣብ ላዕሊ እተጠቐሰ ኣብነት ሊንክን ምስ እንርእዮ ድማ፣ ናብቲ ፈላሚ ቃልሲ ሓርነት ኤርትራ ዘቋመትዎ ዕላማ ምምላስ ማለት'ዩ።

ንምዃኑ ፈለምቲ ቃልስና ዘቋመትዎ ዕላማ እንታይ ነበረ ? እቲ ንሳቶም ዘቋመትዎ ዕላማ ኪኖ መሬታዊ ናጽነትን፣ ምሕደራ ኤርትራ ብኤርትራውያንን ዝካየድን፣ ምምላስ ክብሪን፣ ምንጻግ ዓይነት ባርነት' ዝመሰረቱ'ዩ ነይሩ። ንሱ ድማ'ዩ እቲ ክንበጽሖ ዝድለ ዘሎ።

ዕላማታት ቃልስና ብቻላት ኤርትራውያን ሓርበኛታት ከምዚ ይብል፡

" ቃልስና ዕላማኡ ክብሪ'ዩ "

ብቻል ሓርበኛ ዓብደልቃድር መሓመድ ሳልሕ ከቢረ ከምዚ ይብል።

"[ቻልስና]ዕላምኡ ክብሪ ኢዩ፡፡ ሓርነት ድማ ህይወት እዩ። ዋጋስ ክኸፍሉ ኢዮም፡፡እቲ ዋጋ ግን ሕሱር ኣቕሓ ፣መሸጣ ኣይኮነን። እቲ ዝልዓለ ውድ-ሰብ ዝውንኖ፣ ክቡር ዋጋ ኣልቦን ደሙ ኢዩ- እዚ ድማ፣ኣብ ምዕራፍት ናይ'ቲ ንፍትሒ ዝካየድ ኣህጉራዊ ቻልሲ፡ሓንቲ ገጽ ንምጽሓፍ ኢዩ ዝኸፈል።እቲ ዕላማ ፍትሒ ምጭባጥ ወይ እናፈተንካ ምማቲዩ።ዕላማና ኸኣ ፍትሒ ኢዩ።"

ክብሪ ማለት፡ኣብ ገዛእ ቤትካን ዓድኻን ሃገርካን ከም ሰብ ምኽባር፣ መሰል ካልኣት እናኸበርካ፣መሰልካ'ውን ክቡር ምዃኑ ምርግጽ፣ነዚ ድማ ከም ሰባት ኩቡራት ክንከወን ሰብኣውያን ፍጡራን ምዃንና ጥራይ እኹል ምዃኑ።"ኣብዚ ነይርካ" "ኣብዚ ኣይነበርካን" ብምባል ክቡር ሰብ ብዘይ ሕጊን ፍትሕን ክዋረድ ከምዘይብሉ ማለት'ዩ። ክብሪ ማለት ነቶም ንክብሪ ሰባት ዝትንከፉ ፍትሒ ምውጻእ ማለት'ውን ኢዩ።በዚ ድማ'ዩ እቲ ቃልስና ዕላማኡ ክብሪ እዩ። ኢሉ ዝጀመረ ጽሑፍ ከቢረ፣ ዕላማና ፍትሒ እዩ፣ኢሉ ዝውድእ። ምኽንያቱ ከምቲ ብዘይ ክብሪ ፍትሒ ዘየለ፡ብዘይ ፍትሒ ድማ ክብሪ የለን።

ኣብዚ እዋንዚ ኣሕዋትናን ኣሓትናን፣ፍንጫል መሰንገልናን ኣብ ኅዳጉዲ ሳዋን ኣድርሰርን፣ ትራክብ ማይ ሰርዋን፣ ዳህላክ ናኽራን፣ኣብ ፈቐዶ መዓስከራት ስደተኛታት፣ኣብ ምድረ ሰህራን ማእከላይ ባሕርን እናተሰዱ እንከለዉ፡ከቢርና ክንብል ኣይንኸእልን።ብማዕሬኡ ድማ ፍትሒ'ውን ኣይረኽብናን። ህዝብና ፍትሒ ክሳዕ ዘይረኸበ ዕላማ ቃልስና ኣይበጻሕናዮን፤እቲ ምንታይ ስለ- ዘይከበርና።

" ንባርነት ዘበለ ኩሉ ጸላእቱ ኢና "

ዕላማ ቃልስና ብቻል ሓርበኛ ወልድኣብ ወልደማርያም ድማ ከምዚ ዝስዕብ ተጻሒፉ ንረኽቦ።

" ኣነ ግና፡ብጀካ ናይ ደቂ ኤርትራ ሓርነት ጉይትነትን ብቅልጡፍ ምርኣይስ ካልእ ሃረርታን ዕላማን የብለይን።እታ ሃገር ኣቦታተይ፣ሃገሪይ፣ብሓርነት ክትነብር፡ብደሞክራሲያዊ ኣጋባብ ክትምሓደር፡መሰታ እተን ዓባይትን ሱሙያትን መንግስታት ዓለም እዉን ክትከዉን ወርትግ ሃረር ምባል፡ካባይ ክፍለ ዘይኸእል ባህርያዊ ናፍቕት ኢዮም፡ሓደ'ኳ ኻብዚ ኸምዚ ዝበለ ጸሎትን ሃረርታን ክፈልየኒ ኣይክእልን።"

“ ከሳዕ ሎሚ፡ንዝኮነ ይኹን ናይ ባዕዳዊ ስልጣን ኣገልገለን ተላኢኹን ኣይፈልጥን። ንባርነት ዘበለ ኹሉ ጸላኢኡ እየ፤ዝኾነ ይኹን ሕብሩን መልክዑን። ዝኾነ ይኹን ሰብ፡ኤውሮጳዊ ይኹን ኣፍሪቃዊ፡ኣብ ዝኾነ ይኹን ኣርዑት ባርነት ንምቕራን ክግድደኒ ኣይኸእልን።ዘይመሰለካን ዘይተሰማዓካን ነገር ግበር ኢሉ ንምቕታለይ ድፍረት እንተ ኣሕደረ ኸኣ ኣነውን ስለ ፖለቲካዊ እምነተይን ስለ ሓርነት ሃገሪይን ስለ ኡነተኛ ጥቕሚ ኣሓተይን ንሙማት ትብዓት ኣሕዲረ ኣለኹ።

እዚ ትምኒት ድላይ ጽቡቕ ዝኾነ ሓደ ሰብ ጥራይ ዘኮነ፡ንኹላትና ዘመልከት፣ ኣን ትሕቲ ባርነት ከይንቕረን ዘተሓሳብ፣ዘይመሰለናን ዘይሰማዓናን ከይንገብር፣እንገብር ኩሉ ድማ ምእንቲ ፖለቲካዊ እምነትና ሓርነት ሃገርና፣ሓቀኛ ጥቕሚ ኣሕዋትና ክኸወን ከምዘለዎ ዘምልክት ምሕጽንታ እዩ። ሎም ግና፣ዘይከም እቲ ሓርበኛ ወልድኣብ ወልድማርያም ዝበሎን ህይወቱ ኣብ ኣፍ ሞት ኣንቢሩ ዝተቐለሰን፣ህዝቢ ኤርት፣ በዛእ ኣሕዋቱ፣ከምኡ ኣፍሪቃውያን ስጋኡ ኤርትራውያንን፣ኣብ ኣርዑት ባርነት ተቐሪኑ ይርከብ።

....

ነዘን ኣብ ላዕሊ እተጠቐሳ ክልተ ቀንዲ ዕላማታት፡ብከቢረን ወልድኣብን እተደግማ፡ ምምላስ ክብሪን፣ካብ ኣርዑት ባርነት ምንጋፍን እምብኣር ክሳዕ ሎሚ ዘይበጸሕናየን ጫፋት ህረት/ጤረር እምባ ሓርነት እየን። ስለዚ ናብዘን ዕላማታት ንምብጻሕ ንካልኢት'ኳ ድንን ኣይበልናን፤ ናብ ዕላማና ኣተኩርና እናጠመትና ከይረብረብና ምጓዓዝ ግዲ ከድልየና ኢዩ። ኣብ መገድና ብዙሕ ድኻማን ዕንቅፋትን ከጋጥመናዮ። ልሙጽ መገዲ ሓርነት የለን። እንተኾነ፣ከምቲ ሓርበኛ ከቢረ፡ብቃልን ተግባርን ህይወቱ ንዕላማኡ ብምሓብ ዝመሃረና፣ከምቲ ሓርበኛ ወልድኣብ፣የላ ድሕሪ ኣብ ርእሲኡ እተጻወደ ሻድሻይ ፈተነ ቅትለት'ወን “ስለ ኡነተኛ ጥቕሚ ኣሕዋተይ ንሙማት ትብዓት ኣሕዲረ ኣለኹ” ዝበሎ፡ኣብ ዘለናዮ ኮይና ትብዓት ክነሕድር የድሊ፡ ፡ ኸምቲ ከቢረ ዝጸሓፎ ድማ እቲ ንፍትሒ ዝቃለሰ፡እቲ ንፍትሒ ክጭብጥ እናፈተነ ዝበለየን፡ገና ዝበሊ ዘሎን፣ኣብ ምእራፍ ናይ ፍትሒ ዝካየድ ኣህጉራዊ ቃልሲ ብኩቡር ደሙ ታሪኽ ይጽሕፍ ከምዘሎ ኣሚናን፣ ብኡ ዝመጸ ክንቀስን ይግባእ።

ዘይሓልፍ ሰብ ከም ዘየለ ዓለምና ባዕላ ምስክር ኢያ፤ዘይሓልፍ ታሪኽ ከም ዘሎ ድማ ታሪኽ ከቢረ፡ወልድኣብ ይኹን ሊንከን፡ከምኡ ድማ ታሪኽ ኩሎም እቶም ኣብ ቃልሲ ንፍትሒ፤ ቃልሲ ኣንጻርባርነት ዝተሳተፉ ሰባት ምስክር እዩ።

መደምደምታ

ነታ መልዓሊት ነገር ዝኾነት ኣብ “ እቲ ዘየድቅስ፡ስኽፍታ” ዓንቀጽ እተላዕለት ሕቶ “እዛ ነገር ከምቲ ኣብ ልቢታት እተሓስበኹን እተወፈየኹን ኮይና ክትቅጽል ትኸእል'ዶ ? ” ትብል ሕቶ፡ ክንሓትት እንከሎና እምብኣር “ ብርግጽ ” ኢልና ክንምልስ ኣሎና። እንተኾነ፣ኣካይዳና ከም ህዝብን ሃገር ክንቅየርን፡ሃገርና ዳግም ብሓድሽ ሓርነት ክትውለድን፣ባርነት ነጺግና ክብርናን ክብሪ ኣሕዋትናን ክንምልስን ፍትሒ ክንጭብጥ ክንቃለስ ይግባእ።እዚ ምስ ዘይንገብር፡መልስና ኣጠራጣሪ ይኸወን፡ቀጻልነትና ከም ፍትሓውያን ሕብረተሰብን ሃገርን ድማ ከምኡ ናብ ምጥርጣር ነውድቕ ኣሎና።

ቀጻልነቱ ዘየረጋገጸ ሕብረተሰብ ጸኒቱ ይብሃል። እዚ ምጽናት'ዚ ከጋጥመና ዝኸኣል ሓደጋ ምኹኑ ከነስተብህል ይግባእ። ነዚ ንምርዳእ ምቕጻልን ምጽናትን ሕብረተሰባት፡ኣብዚ ዘለናዮ መበል ዕስራን ሓደን ክፍለዘመን ብኸመይ ከም ዝግለጽ ንርእ።

ከብሉ ኣዳለውቲ መጻሕፍት ሓድሽ ልደት ሓርነት ካልኣይ ዓንቀጽ ጽሕፎም ይድምዱሙ።

ብወገና፡ካብዚ ዓንቀጽ'ዚ እንታይ ታሪኻዊን ፖለቲካዊን ምህርቲ ቀሲምና፡ግደናን ግደ ኩሉ ኣብ ደምበ ፍትሒ ዝቃለስ ታሪክ ኣቦታቱ ዓቂቡን ዝተማሓላለፎ ሕድሪ፡ብኸመይ ክማላእ ይግባእ? ዝተኻየደን ዝካየድ ዘሎ መስርሕ ፖለቲካ፡ንሕድሪ ኣቦታትና በቛዕናዮዶ ? ኣይኮነን እንተኾይኑ እቲ መልሲ፡እንታይ ምስ ዝግበርን፡ መበገስን መዕረፍን ፍትሓዊ ቃልስና እንታይ ምትዕርራይ የድልዮ ? ንዝብል ሕቶ ብሕጽር ዝበለ ናትና ትዕዛብትን ሓሳብን ከነቕርብ ክንፍትን ኢና።

ኩላትና ከም እንዕዘቦን እንርድኦን፡ ታሪኽ ቃልስና ካብ ዝጅመር ኣትሒዙ ንሓድነት ህዝብን ልእላውነት ሃገር ንምርግጋጽ፡ ብዙሕነት ኣብ ሓድነት፡ከም ዝኾነ ብተዳጋጋሚ እንዛረቦን፡ ናብ መስርሕ ሓድነት ንምብጻሕ፡ ዝተፋላለዩ ጸዕርታት ተበግሶታት ከም ተገብረን ይግበር'ዉን ከም ዘሎ ንኩላትና ጎሊሑ ዝርእ ዘሎ እዩ።

ኮይኑ ግን ግብራዊን ኣወንታዊን ውጺኢት ስለ ዘይሃበ ኣብ ፈተነን ዳህሳስን ንርከብ ኣሎና። ብሕጽር ዝበለ እታ ናብኡ እተብጽሕ ኪነት/ብልሓት ገይና ኣብ ልምምድ/ምምኳር ኢና ንርከብ ዘሎና ክንብል ንደፍር።

እቲ ዝገርመካ ህላወ ናይ ደምበ ፍትሒ ልክዕ ዕድሚኡ ምስ'ዚ ደስቡጣ ስርዓተ ኢሳያስ፡ይኹን እምበር ብሽም ዲሞክራሲን መሰልን ዕለት ብዕለት ክጫጫሓን፡ ዝተፋላለዩን በቢዓይነቱ ውድባት ህላውነት ክእውጃ ወይ-ክኣ ብሓደ ጸኒሐን ክፋላለዩ ክትሰምዕ ከለኻ፡ እዋእ፡እንተ-ደኣ ልእላውነት ሃገር፡ሓድነት ህዝቢን፡ፍትሕን ዲሞክራሲን ግዝኣተ-ሕግን ኮይኑ፡ዕላመኣን እንታይ ኣድልዮ ምፍንጣሕን ሓደሽ ውዳባታት ምምስራት ።

ንዓና ኮይኑ ዝርእየና፡ ኣንነት ዘጥቃዓና(egocentric)፡ባዕላዊ ፍርዲ እንህብ፡ ንዲሞክራሲ ከም መስርሕ ተቐምና ንግርጭት ክንፈትሕ ብቐዓት ዘየጥረና፡ ቅድም ኣነን ነቲ ዝዋሳኣሉ ውድባት፡ስቪካዊን ህዝባውያን ማሕበራት፡ ምንቅስቃሳት ዋላ ስብ ሞያን ሙሁራትን ምትእኽኻብ፡ከይተረፋ ብሓቂ ድልየትን ብቑዕ መገዲ ንህዝቢ ምግልጋ ቁርብነትና ዘየራጋግጽና እንተ በልና ካብ ሓቂ ዝርሓቕና ኣይመስለናን።

ምኽንያቱስ እንተ ደኣ ብ-ዓይኒ ፍትሓዊያን ዲሞክራሲያውያን ክንርእዮ ኺኢልና፡ክፍታሕ ዘይኸእል ግርጭት ክህሉ ኣይ-ምተኻእለን ክንብል ንደፍር።

ከም ተርድኦና ዋላ'ኳ ድልየትና ትምኒትና ሓቢርና ክንሰርሕ ንብል ኑኹንምበር፡ነዚ ንምብጻሕ ኣዋዳድባና፡ወይ ምጥርናፍና እቲ ኣቋዋውማናን፡ብኩጽር ዓንድታት ዲሞክራሲ፡ስለ ዘይጥቀማን/ ዘየንጽፋን ኮይኑ ይርእየና።ኣብ ውድባትን ምንቅስቃሳትን ብኸመይ ክካናወን ይኸእል ዝብል ሕቶ ክላዓል ይኸእል ይኸውን።

ብሪኢቶና፡እዘን ዓንድታት ዋሕስ ናይ ኣጋባብ ዲሞክራሲያዊ ውዳባ ስለ ዝኾና እየን እኮ ካብ ስርዓተ ዲሞክራሲ ክቃላቐል ዝጀመረሉ ብኩጽር ክቐመጣ ተገይሩ።ንሕና እዉን ቅድሚ እታ ፍትሓዊትን ደሞክራሲያዊት ሃገር ምትካል ምብጻሕና፡ኣብ ኣዋዳድባና ክንጥቀመሉ ዘሎና ኣጋባብ ምስ ዝኸዉን ልምድን ባህሊ ዲሞክራሲነት፡ ክንጥቀመሉ ዘሎና ኣጋባብ ምስ እነተግብሮ፡ባህሊ ደሞክራሲነት፡ሙሉእ ስነምግባር ናይ ተሓታትነት ጉሉጽነት፡ ዝተነጻረ ክኸዉን ከሎ እዩ ጸፉፍ ኣጋባብን ስሩዕ ኣሳራርሓ ነካይድ ኣሎና ክንብል ንኸእል።

እቲ ክግበር ኣለዎ እንብሎ፡ናብ ባይቶታት ንምብጻሕ፡ካብ መሰረታት ተወኪሎም ንኸመጹ፡ኣጋባብ ኣማራርጽኦም ብሕገ ምርጫ፡ክካየድ ክኸዉን ከሎ፡ኩሉ ክሳተፍ ምእንቲ፡ተማጣጣኒ(Proportional) ዝዓይነቱ ሕጊ ተመሪጾም ኣብ ጉባኤ ይሳተፉ።

ጉባኤ እቲ ዝላዓለ ኣካል ስለ ዝኾነ፡ንዕኡ እተካይድ ብኸእለቶም ዘመስከሩ፡ካብ ጉባኤ ትምረጽ። እዛ ሰክረታሪያ ካብ ኩሉ ካልእ ስርሓት ነጻ ኮይና ድሕሪ ጉባኤ ቀጻልነታ ዝተራጋገጸን ስርሓታ ንምምዝጋብን ምንዳፍን ጉባኤታት ክኸዉን ከሎ፡ ኣብ ናይ ባይቶን ፈጻሚ ኣካል እናተሳተፈት ቃል ኣኸበታት እትሰንድን፡ዝሓለፉ

ውሳኔታት ብደምቢ ሰሪዓ ናብተን ዝምልከተን ኣካላት እተማሓልፍ ኮይና ቡጉቡኡን ሙዱብ ኣሰራርሓ ይካናወን።

ጉባኤ ብማእከልነት ሰከረታርያ፡ሽማግሌ ምርጫ ይመርጽ። ስራሕ ናይዛ ሽማግሌ ዘኣብብ ቁጽጽር፡ናይ መረጽትን፣ ንሕጻ ዝቐርቡ ምምዘጋብን ምክትታልን፣ ብጉቡእ ሕጊ ምርጫ ምክያዱ ትካታተል። ስጋብ ምፍጻም ጉባኤ ሙሉእ ምትሕግጋዝ ምስ ሰከርታርያ ይህልዎ። ኣብዚ ቀዳምነት ነቶም ብወለንትኦም ንስራሕ ቁሩባት ኢና ዝብሉ፡ኣብ መዝገብ ውድድር ኣሰፊራ፣እቲ ጉባኤ ዝወሰኖ ቁጽሪ እንተ ዘይበጺሑ ካብ ጉባኤ ብምርቋሕ፣ናቱ ተቀባልነት ምስ ተራጋገጸ ንሕጽይነቱ ዝድግፉ ብውሕዱ ክልተ ሰብ ክህለዉ ዝግደነቱ ኣጋባብ ይኸተል። በዚ ዓይነት ኣጋባብ ኣባል ባይቶ ይምረጹ። ጉባኤ ካብ ኣባላት ባይቶ ኣቦ ወንበን ክልተ ተሓባበርቱ ይመርጽ። እዚ ምስ ተኸየደ ካብ ኣባላት ባይቶ ነጻ ዝኾኑ ጉባኤ ንፈጻሚ ኣካል ዝኮኑ፣ኣቦ መንበር፣መኸትል ኣቦወንበር፣ ዋና ጸሓፊ፣ተሓዝ ገንዘብ ፣ናይ ወጻኢ ጉዳያት ሓላፊ፣ ሓላፊ ማህበራዊ ጉዳያት፣ ናይ ዜናን ሓበረታን ሓላፊ ቡጉሉጽነት ኣብ ጉባኤ ይምረጹ።

ከም ዘቕረብናዮ እዘን ክልተ ዓይነት ምምሕዳራት ኣብ ባይቶ ብኩጹርን ጉሉጹን ተመሪጸን፣ኣብ ነንሕድሕድካ ምክትታል ኣጋባብ ዝብል መስርሕ ይማላእ።

ስራሕ ሓጋጊ ኣካል፡- ነቲ ብፈጻሚ ኣካል ዝቐርብ መደብ ስርሓ፣ባጀት የጽድቕን፣ንኩሉ ዝውሰድ ስጉምትን ዘካናወን ስርሓት፣ፈጻሚ ኣካል ይካታተል።ንዝነደለ ስርሓት ብወኸሳ መልክዕ ብምቕራብ ኣዕጋቢ መልሲ ክረክብን፣ኣብ ዝተወሰነ ግዜ ጸብጸብ ስርሓት ዝቐበልን፣ ንመስርሕ ዝጠቓም ኣብ ቕዋም ተመርኹሱ ሕግታት ይሰንድ።

ስራሕ ፈጻሚ ኣካል፡-ነቲ ባይቶ ዘጽደቐሉ መደብስርሓት ይትርጉም፡ካብ ፕሮግራምን ሕግታት ማሕበር ከይወጸ፣ ነጻ ኮይኑ ፖለቲካዊ ቁጠባዊ ማሕበራዊ ተብግሶ ይወስድ፣እንተ ደኣ ዝምድናታትን፣ውዑላት ምስ ሃገራውያን ውድባትን፣ኣህጉራውያን ምንቅስቃሳት ድርጅታት ክግበር ኮይኑ ብቐዳምነት ባይቶ ዝቐርቦ ሰነድ ክጸድቕ ይግባእ። ብሃጺሩ ክልቲኡ ትካላት ናይ ተሓታትነትን ጉሉጽነትን መስርሕ ክኸተላ ምስ ዝኸለላ እቲ መስርሕ ዲሞክራሲ ይካናወን ኣሎ ክትብል ትኸእል።

ብተወሳኪ ኣገዳስን ክትህሉ ዘለዎን ኣብ ጉባኤ እትምረጽን፡ዕርቅን ገምጋሚ ኮሚተ(Supervisor)፣ኣማኸሪት ክትብሃል ትክኣል ስርሓታ ኸኣ፡- ንዝፍጠሩ ግርጭታት ኣብ እዋናም እትፈትሕ ስልጣን ማዕረ ደረጃ ባይቶ እትግመት(ከም ፈራዲት ኣካል እትሕሰብ) ተኸታታሊት ስርሓትን ኣጋባባቱን ብደምቢ እትምጥንን ኮይና፡ ብጉቡእ ፍልይ ዝበለ ጸብጸብ ናብ ባይቶ ተቐርብ።ኣብ ዕላዊ ጉባኤ ክኣ ናታ ገምጋምን ርእይቶን ንጉባኤኻታት ከተቐርብ መበትን ጉቡኡን ዘለዎ ክትከወን ከላ ውሕስነት እትህብ ክባሃል ይካኣል። ኣብ ርእሲኡ ክኣ ናይ ንብረትን ገንዘብን ዝቐጸጸ ፍልይቲ ኣካል ክትህሉ ከሎ፡ስርሓት ኣጋባቡ ዝሓዘን ስርዓተ ሕጊ ዝክተል ከብለካ ይካኣል። ምስኡ ኣብ ዓበይቲ ጉባኤታትን ዕላዊ ሙሉኣት ኣባላትካ ዝሳተፍዎ ኣኼባ ክካየድ ከሎ እተን ናጻ ማዕክናት ክሳተፉ ምስ ዝግበር ጉሉጽነት ክራጋገጽ ይካኣል። ጉባኤ እቲ ዝላዓለ ኣካል ካብ ተባህለ ኩሉ ስርሓት ኣቡኡ ክውዳእን ክሳተፍን ክካናወን ይግባእ ዝብል ራኢ ኣሎና።

ከምዚ ዝበለ ዓይነት ኣጋባብ ክንክተል እና ተማሕጻና፣ንመጀመርያ ህዝባዊ ባይቶ ኤርትራዊያን ዋሽንግተን ዲሲ ከምዚ ዓይነት ኣጋባብ ኣካይድና ዝብሉ መግለጺ ምሃብም ሑጉስ ግንዛቤ ኣሕዲሩልና፣ጥራይ ዘይኮነስ እወ ክግበር ይካኣል ክንብል ንበቅዕ።

ቀጺልና፡ “ እቲ ሓቃዊ ፖለቲካ ኢማኑወል ካንት (Immanuel Kant) ካብ ዝጻሓፎ፡ “ ዋላ ሓንቲ ሱጉምቲ ንቕድሚት ክትከይድ ኣይትኸእልን ኢኻ፡ምራል ቅድሚ ኩሉ እንተ ዘይሰሪዕካዮ ” እዘን ክልተ ቅጽላት ፖለቲካን ምራልን ናይ ሙብዛሕትኦም ደቕሰብ ባህጊ እዩ።ጽኑ-ሓሳብ ናይ ፕሮፈሰር ኪንግስበርግ፡ ንሓቂ ምድላይን፣ናጽነት ምጭባጥን፡ሰላም ምርካብን ናይ መጠረሽታ ወዲ ሰብ ክብጽሓ ዝድለዩ ምዕራፍ እዩን እናበለ ይገልጽ። እዚ ዓይነት ሓሳብ ሙብዛሕትኦም ፍላስፋታት ቁቡል ይኹንምበር ሞራላዊ ጉቡእ ቅድሚ ሕረድ ፖለቲካ ክህሉ ይግባእ እኳ ይብሉ እንተኾኑ፡ኣብ ምርጫ ደቂ ሰብ ግን እቲ ዉሑድ ጉድኣት ዘሰዕብ እዩም ዝመርጹ እናበሉ የስምሩሉ፣ማክስ ወይበር(Max Wiber) ገለ እዋናት ክገበሩ ዘይብሎም እኳ ይኹንምበር ተገዲድካ መፋራርሒ

ዝኸዉን ወይ ንጹቡቕ ክትካላኸል ክትብል ዓጻቕ ስጉምቲ ክትወስድ ትግደድ፤ምኸንያቱ ምስ ዘይትወስዶ ሳዕብኑ ኣዚዩ ጎዳኢን ሰረት ዝገድፍ ስለ ዝኾነ ይብል። ልክዕ ከምዚ ኣብዚ እዋን እዚ ህዝብና ክወስዶ ዘለዎ ስጉምቲ፣ ኣብ ርእሲ ደስቡጣ ስርዓተ ኢሳያስን ጉጅሉኡን፣ኣብ ምፍሳስ ደም እትግድደሉ እዋን ማለቱ እዩ። ንፍትሕን ዲሞክራሲን ግዝኣተ ሕግን ንምምጻእ እቲ ዝኸፈል ከፊልካ ክራጋጽ ስለ ዘለዎ።

ኣብ ሞራልን ፖለቲካን ዘሎ ዘታዊ/ሞንታዊ ዝምድናታት ነዊሕን ሰፊሕን ክትዓት በቢ ዓይነቱ ሙብሪሂታት እኳ ይሓሉ እምበር ብሕጽር ዝበለ ንሕና ኣብ ደምበ ፍትሒ እንዋሳእ ብፍላይ እቶም ሓላፍነት ተሰኪሞም ዘለዉ ዓበይቲ/በሃራት ነዘን ክልተ ኣምር፣ሞራልን ፖለቲካን ኣዋሃሂዶም ነቲ ክብጽሕዎ ዝደልዩ ሃገር ምድሓን፣ሓድነት ህዝቢ ምሕላው ክጥቀምሉ፣ ይፍትኑ ? እዚ ነባሪ ውጥረት ኣብ ሞንጎ ምሒር ድልየት/ባህጊ ኣምር፣ዘድሊ ምምሕያሽ ፣ እዩ ድፊኢትን ድልየትን/ወኒ ን-ማሕበራዊ ምዕባለ፣ፖለቲካን ሞራልን፣ክህብ ከሎ ብወገኑ ንምዕባሌ ንሰፊሕ ምርጫ(ኤቲክ ሞራል)ዘጣጥሕ ባይታ እዩ።

እዚ ዓይነት ኣጋባብ እና ተሸተልና ሞራል/ኤቲክ፣ፖለቲካን ክዋሃሃድን፣ንእነካይዶ ኣጋባብ መስርሕ ዲሞክራሲ ክንክተል እና ኣማሕጻና ነዚ እነቕርቦ ሓሳብ ርእይቶ ክትህብሉ ነማሕጽን።

ሕጂ'ውን ንሕሰብ ነስተውዕል ንማራመር ንባራበር

ኣዳለውቲ ፍትዊ ክፍለ ምድ ብዙ ቡቱኛሊ